

43101 - Sadaka-i câriye ile diğer sadakalar arasındaki fark

Soru

Sadaka ile sadaka-i câriye arasında fark var mıdır?

Eğer ikisi arasında fark varsa, sadaka için bazı örnekler, sadaka-i câriye için de başka örnekler vermenizi istiyoruz.

Sadaka-i câriye yok olursa, örneğin bir kimse, bir câmi yaptırır da daha sonra bu câmi yıkılırsa, kıyâmet gününe kadar ona bu câminin sevâbı yazılır mı?

Detaylı cevap

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Sadaka-i câriye; vakfın

tâ kendisidir. Sadaka-i câriye'nin birçok şekli ve türü vardır.

Ölçüsü şudur: Aslının hapsedilmesi ve gelirin sebil

kılınmasıdır (hayır yollarına

harcanmasıdır).

Nitekim Abdullah b.

Ömer'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet

olduğuna göre o şöyle demiştir:

﴿

أَنَّ عُمَرَ بْنَ

الْحَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَصَابَ أَرْضًا بِحَيْبَرَ فَأَتَى النَّبِيَّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَأْمِرُهُ فِيهَا، فَقَالَ: يَا رَسُولَ

اللَّهِ! إِنِّي أَصَبْتُ أَرْضًا بِحَيْبَرَ لَمْ أَصِبْ مَالًا قَطُّ أَنْفَسَ

عِنْدِي مِنْهُ فَمَا تَأْمُرُ بِهِ؟ قَالَ: إِنْ بَشِئْتَ حَبَسْتَ أَصْلَهَا

وَتَصَدَّقَتْ بِهَا. قَالَ: فَتَصَدَّقْ بِهَا عَمْرٌ أَنَّهُ لَا يَبَاعُ، وَلَا
يُوهَبُ، وَلَا يُورَثُ، وَتَصَدَّقْ بِهَا فِي الْفُقَرَاءِ، وَفِي الْقُرْبَى
وَفِي الرِّقَابِ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَابْنِ السَّبِيلِ، وَالصَّنِيفِ، لَا
جُنَاحَ عَلَى مَنْ وَلِيَهَا أَنْ يَأْكُلَ مِنْهَا بِالْمَعْرُوفِ، وَيُطْعِمَ
غَيْرَ مُتَمَوِّلٍ. [رواه البخاري ومسلم]

“Ömer b.

El-Hattab’a -Allah ondan râzı olsun- Hayber arazisinden bir parça isabet etti. Ardından Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem’e gelerek:

-Ey

Allah’ın elçisi! Hayber’den bana bir arazi isabet etti.

Şimdiye kadar ondan daha nefis bir mal elime geçmiş değildir. Bu konuda ne yapmamı emredersin? diye istişâre etti.

Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ona şöyle buyurdu:

-Dilersen aslını hapsedersin

ve onu tasadduk edersin. (Yani araziyi vakfedersin, ama gelirinden herkes faydalanabilir.)

İbn-i Ömer dedi ki:

(Babam)

Ömer onu tasadduk etti. Aslının satılmaması, hibe

edilmemesi ve miras bırakılmaması şartını

koştı ve gelirinin fakirlere, yakın akrabalara, kölelere (mükâteb

kölelerin azat edilmeleri için harcanmasına), Allah yolunda

savaşanlara, yolda kalmışlara ve misafirlere harcanmasını

istedi. Onun mütevelliliğini üzerine alan kimsenin, ondan mal edinmemek (gelirinden

kendisi için mal biriktirmemek) şartı ile maruf ölçüler

içerisinde onun gelirinden yemesinde ve başkasına yedirmesinde bir günah yoktur.”[1]

Nitekim Ebu Hureyre’den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre,Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

إِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ ((مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ: عِلْمًا نَشَرَهُ، وَوَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ، وَمُضْحَقًا وَرَثَتَهُ، أَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ، أَوْ بَيْتًا لِابْنِ السَّبِيلِ بَنَاهُ، أَوْ نَهْرًا أَجْرَاهُ، أَوْ صَدَقَةً أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ وَحَيَاتِهِ، تَلَحُّقُهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ

[رواه ابن ماجه]

[وقال المنذري في الترغيب والترهيب: إسناده حسن، وحسنه الألباني في صحيح ابن ماجه]

“Şüphesiz ölümünden sonra mü’mine, ameli ve sevaplarından erişen şeylerden bazıları şunlardır:

- (Öğretmek

veya telif etmek sûretiyle) yaydığı bir ilim,

- Geride bıraktığı (kendisine duâ eden)

hayırlı bir evlât,

- (Okunsun diye) miras olarak

bıraktığı bir mushaf (Kur’an),

- İnşa ettiği bir mescid (câmi),

- Yolda kalmışlar (yolcular) için inşa ettiği bir ev,

-(Kanal açmak sûretiyle)

akıttığı bir nehir,

-Hayatta, sıhhati yerindeyken verdiği bir sadaka, ölümünden sonra kendisine erişir.”[2]

Buna göre sadaka-i câriye, bir câmi veya mescid yaptırmak, Kur’an-ı Kerimler satın alınıp (okunması için) bir câmi veya mescide konulması (bağışlanması), bir ev veya işyeri satın alınıp gelirin fakirlere, yetimlere, yakın akrabalara, öğrencilere veya vakfeden kimsenin belirleyeceği başka kimselere harcanması veyahut da bir mal karşılığında hayır hastanesi yapımına ortak olunması şeklinde olabilir.

Câri olmayan normal sadakaya gelince, bunlar, aslı hapsedilmeyen (vakfedilmeyen) sadakadır. Aksine sahip olması için fakire verilen ve fakirin, ondan dilediği gibi faydalandığı sadakadır. Örneğin fakire bir mal, yiyecek, giyecek, ilaç veya yatak gibi bir şey verilmesi, onun da bundan dilediği gibi faydalanmasıdır.

Bir kimse bir câmi yaptıırıp vakfeder, sonra zamanla bu câmi yıkılır veya harap olursa, câminin bulunduğu arazinin bir kısmını satmak ve geri kalan kısmıyla da câmiyi yeniden imar etmek câizdir. Eğer câminin hiçbir şeyinden faydalanma imkânı yoksa, onun hepsini satmak ve elde edilen malı başka bir vakfa yatırmak câizdir.

İbn-i Kudâme -Allah ondan râzı olsun- bu konuda şöyle buyurmuştur:

“Mesele:

(Vakıf harap olur ve ondan hiçbir şey elde edilmezse (kâr veya fayda getirmezse), vakıf satılır ve onun parasıyla vakfın sahibine fayda getiren başka bir şey satın alınır ve ilk vakıf gibi vakfedilir. Aynı şekilde Allah yolunda kullanılmak üzere vakfedilen attan faydalanılmazsa, satılır ve onun parasıyla cihadda kullanılmak üzere başka bir şey satın alınır.)

Bütün bunlardan anlaşılan şudur: Bir vakıf harap olur ve faydaları ortadan kalkarsa, tıpkı vakıf olan bir evin veya yurdun yıkılması veya arazinin harap olması ve imar edilmesi mümkün olmayan, faydasız bir arazi hâline gelmesi veya köy halkının, köyü boşaltmasıyla namaz kılınmayan bir yer hâline gelmesi veya köy halkına dar gelmesi, fakat genişletme imkânı olmaması veya câminin her tarafını dağılıp da arazisinin bir kısmını satmadan diğer kısmını imar etmenin mümkün olmaması gibi durumlarda diğer kalan kısmını imar etmek için vakfın bir kısmını satmak câizdir. Vakıftan hiçbir şekilde faydalanma imkânı bulunmazsa, bu takdirde vakfın tamamı satılır.

İmam Ahmed -Allah ona rahmet etsin-, Ebu Davud'un rivâyeti hakkında şöyle demiştir:

'Bir mescidde (câmide) iki kıymetli ağaç varsa, bu ağaçları satmak ve parasını mescide harcamak câizdir.'

Salih'in rivâyeti hakkında şöyle demiştir:

“Mescidin bulunduğu yeri pis ve kötü ise ve hırsızlardan korkuluyorsa, mescid başka bir vakfa dönüştürülür.’

Kadı İyaz -Allah ona rahmet etsin-:

‘Yani o mescidde namaz kılınmasına engel oluyorsa, bu takdirde mescid başka bir vakfa dönüştürmesi ve mescidin bulunduğu arsanın satılması câiz olur’ demiştir.

Abdullah’ın rivâyetinde şu da vardır:

‘Bu konuda imamın şâhitliğine itibar edilir.”[3]

Vakıf ayakta kaldığı sürece, sahibine sevâp yazılması devam eder. Aynı şekilde vakıf satılır ve onun yerine parasıyla başka bir vakıf yapılırsa, yine sevâbı devam eder.

Bir kimse mescid veya câmi yaptırırsa, kendisine sevâbı va’dedilmiştir. Sevâbı da Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-’in şu hadisinde belirtilmiştir:

مَنْ حَفَرَ بَيْتًا مَاءٍ، لَمْ يَشْرَبْ كَيْدًا،
حَرَى مِنْ جِنَّ وَلَا إِنْسٍ وَلَا طَائِرٍ إِلَّا آجَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ، وَمَنْ بَنَى مَسْجِدًا كَمَفْحِصِ قَطَاةٍ أَوْ أَضْعَرَ، بَنَى
اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ. [رواه أحمد وصححه الأبلاني في صحيح الجامع]

“Kim, bir su kuyusu kazır da su çıkarır ve o kuyudan cin, insan ve kuş gibi, susamış bir canlı su içerse, Allahkıyâmet günü onun mükâfatını (amelinin

karşılığını) mutlaka verir[4]. Kim
(Allah rızâsı için) orman
tavuğunun yuvası kadar veya daha küçük bir mescid
yaptırırsa, Allah da ona cennete bir ev (köşk)
yapar.”[5]

Hadiste kastedilen; en azı beyan etmek için
örnek verilmiştir.

Allah Teâlâ en iyi
bilendir.

[1] Buhârî, hadis no:

2737. Müslim, hadis no: 1633

[2] İbn-i Mâce,

hadis no: 242. el-Munzirî, ‘Sahihi’t-Terğîb ve’t-Terhîb’, c:1, s:78’de

şöyle demiştir: “Hadisin isnadı hasendir.” Elbânî

de “hadis, hasendir” demiştir.

[3] el-Muğnî,

c:5, s:368

[4] Günümüzde sadaka-i

câriye sayılan bazı ameller şunlardır:

– Sıcak yaz

günlerinde insanları sıcaktan ve güneş çarpmasından,

kışın ise yağmur, kar ve doludan korumak için taksit ve

otobüs duraklarına, okul bahçelerine, câmi önlerine ve halka açık yerlere gölgelikler yaptırmak.

- Su

soğutucuları satın alıp câmi avlusuna, okul bahçesine ve çarşı-pazar gibi yerlere koydurmak.

- Hastane ve

poliklinikler yaptırmak veya yapılmasına katkıda bulunmak.

Aynı şekilde ambulans ve sakat arabası gibi hastanelerin tıbbî araç-gereçlerini satın alıp bağışlamak.

- Müslümanların

ölüleri için mezarlık olarak kullanılmak üzere arsa satın alıp mezarlık yaptırmak.

- Cenâze

arabası satın alıp cenâze yıkanan yere (gasilhaneye) bağışlamak.

- Ölüleri

defnetmekte kullanılan malzemeler satın alıp gasilhaneye bağışlamak.

- Kız ve erkek

çocukları için Kur'an kursları yaptırmak veya yapılmasına katkıda bulunmak, Kur'an kurslarına Kur'an-ı Kerim ve faydalı kitaplar satın alıp bağışlamak.

- Geliri, fakir ve

yoksul kimselere bırakılmak üzere işyerleri veya evler yaptırıp kiraya vermek.

Sözün

özü, sadaka-i câriye, iyilik ve hayır kapılarından birisi olup kapısı genişdir.(Çeviren)

[5] Ahmed, hadis

no:2157. Elbânî de 'Sahihu'l-Câmi' adlı eserinde, "hadis, sahihtir" demiştir.